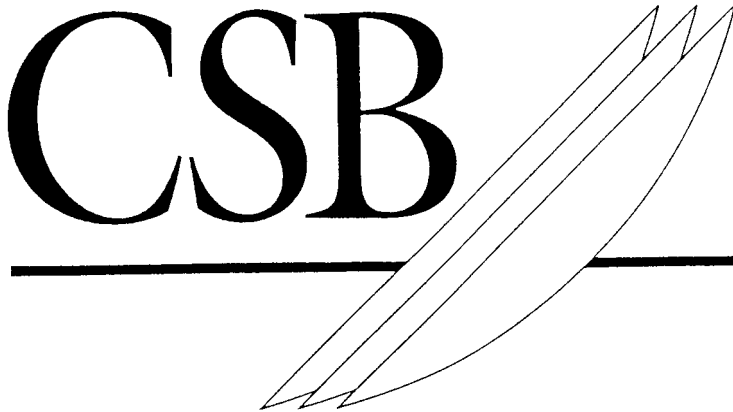

CSB

Kostprijs- en doelmatigheidseffecten van een geïntegreerd basispensioen - simulatieresultaten voor België -

Bea Cantillon
Ivo Houvenaghel
Karen Lambert
Gerlinde Verbist

juni 1993

B E R I C H T E N

CENTRUM VOOR SOCIAAL BELEID

UNIVERSITEIT ANTWERPEN - Stadscampus

D/1993/6104/07

Inhoud

Inleiding.....	1
1. Methode en data.....	2
2. Scenario 1: Integratie van een geïndividualiseerd basispensioen in het bestaande stelsel	3
3. Scenario 2: Invoering van een geïndividualiseerd basispensioen in het bestaande stelsel voor bejaarden van 65 jaar en ouder.....	4
4. Scenario 3: Opname van een basispensioen bij een beperking van de bovenminimale verzekering	5
5. Scenario 4: Modalisering van het basispensioen	6
Samenvatting en besluit.....	10
BIBLIOGRAFIE:.....	11

Inleiding

In deze bijdrage presenteren we simulatieresultaten van de effecten inzake kostprijs en doelmatigheid van een viertal scenario's waarin een basispensioen wordt geïntegreerd in het Belgische pensioenstelsel.

Zulk demografisch basispensioen (minimumpensioenen voor iedereen ongeacht de aard van gezins- en/of arbeidsloopbaan in het verleden) kan vanuit meerdere perspectieven inhoudelijk verantwoord worden:

- vanuit de *doelmatigheids- en verdelingsproblematiek* (inter- en intra-generatieel), met als centraal gegeven de blijvend hoge armoede en bestaansonzekerheid en de toenemende ongelijkheden binnen de bejaardengroep (Meulemans en Cantillon, 1993);
- vanuit de problematiek van *individualisering* van uitkeringsrechten, verbonden met vragen rond de gelijke behandeling van man en vrouw, de gelijke behandeling van werkende en niet-werkende vrouwen en rond de plaats van de onbetaalde verzorgingsarbeid (Cantillon, 1990);
- vanuit de *demografische problematiek* en de daaraan verbonden gedachte om een gedeelte van de taak van het pensioenstelsel af te stoten naar de private verzekeringsmarkt, wat zonder universalisering en verbetering van de basisbescherming onvermijdelijk tot grotere ongelijkheden leidt (Delhausse, Perelman en Pestiau, 1993);
- vanuit de *socio-demografische problematiek* en de te verwachten toenemende flexibilisering van arbeids- en beroepsloopbanen (Guillemard, 1993);
- vanuit de problematiek van de *convergentie* van sociale zekerheidssystemen in Europa gezien de vaststelling dat landen met een basispensioensysteem zoals Nederland en Zweden kennelijk beter presteren op het gebied van armoedebestrijding (Kohl, 1992; Hauser, 1992; Deleeck, Van den Bosch en De Lathouwer, 1992; Meulemans en Cantillon, 1993).

Deze bijdrage moet gelezen worden als een 'onderzoeksnota', waarin slechts enkele elementen worden aangereikt om het basispensioenscenario te beoordelen. Deze elementen hebben uitsluitend betrekking op de *uitkeringszijde* en laten de vergaande consequenties van het scenario inzake financiering (financiering uit algemene middelen i.p.v. uit bijdragen) buiten beschouwing. Ook wordt geen rekening gehouden met mogelijke gedragseffecten. Meer bepaald blijft de vraag onbeantwoord naar de effecten van een eventuele verzwakking van het verzekeringskarakter van het pensioensysteem op de bijdragebereidheid, de legitimiteit en het uiteindelijke solidariteitsgehalte van het systeem. Tenslotte dient ook opgemerkt dat in de geteste scenario's geen rekening wordt gehouden met de tijdsdimensie. Het hoeft geen betoog dat deze dimensie van grote betekenis is, gelet op demografische (veroudering) en socio-demografische (toenemende arbeidsparticipatie van vrouwen) factoren.

1. Methode en data

Bron van gegevens is de CSB-inkomensenquête uit 1988, gehouden bij een representatieve steekproef van 3.779 huishoudens in België¹.

Aan de hand van een *statisch micro-simulatiemodel* van de sociale zekerheid (MISISZ) werden individuele basispensioenen van verschillende hoogten toegekend aan bejaardenhuishoudens. In eenzelfde beweging werden de gezinspensioenen verminderd tot het overeenkomstige alleenstaandenbedrag. De simulaties hebben betrekking op alle bejaardenhuishoudens, zonder onderscheid van de pensioenregeling waar zij thans aan onderworpen zijn.

Er werden vier scenario's getest: in het eerste wordt *aan alle mannen vanaf 65 jaar en aan alle vrouwen van 60 jaar en ouder* een basispensioen ter hoogte van het bestaansminimum voor alleenstaanden² toegekend. In het tweede scenario wordt het recht op een basispensioen beperkt tot de *bejaarden van 65 jaar en ouder*. In het derde scenario worden simultaan met de invoering van het basispensioen in scenario 2 de *maximumpensioenen verminderd* tot resp. 40.000 BEF (variant 1) en 35.000 BEF (variant 2). In een laatste scenario wordt het bedrag van het basispensioen *gemodaliseerd* volgens de gezinsomstandigheden bij een beperking van de maximumpensioenen tot 35.000 BEF.

De kostprijs- en doelmatigheidseffecten van de onderscheiden gesimuleerde scenario's worden telkens vergeleken met de kostprijs en de doelmatigheid van het bestaande stelsel.

De *effectiviteit* wordt gemeten aan de hand van de subjectieve armoedenorm van het Centrum voor Sociaal Beleid³ en de statistische EG-norm⁴. Deze eerste doelmatigheidsmaatstaf geeft het percentage huishoudens weer met een inkomen lager dan de armoedenorm, in de feitelijke

¹ zie voor een verslag van de enquêteresultaten: H. Deleeck, B. Cantillon, B. Meulemans, K. Van Den Bosch, Sociale indicatoren van de Sociale Zekerheid 1985-1988, in: *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, nr. 10-11-12, 1991, p. 711-761.

² i.c. het bestaansminimum voor een alleenstaande van 1988: 15.671 BEF. Het basispensioen onderscheidt zich echter van het bestaansminimum en het gewaarborgd inkomen voor bejaarden doordat het onvoorwaardelijk is: een onderzoek naar de bestaansmiddelen is geen vereiste.

³ Maatgevend voor het bepalen van de armoedegrens is daarbij de opinie van de bestudeerde bevolking zelf. Aan een representatieve steekproef werden daartoe 3 vragen voorgelegd:

1. "Hoe groot moet volgens U, voor een huishouden als het uwe, het netto maandelijks inkomen, alles inbegrepen, minstens zijn om juist rond te komen?"
2. "Kunt U met het inkomen van uw huishouden per maand zeer moeilijk, moeilijk, eerder moeilijk, eerder gemakkelijk, gemakkelijk of zeer gemakkelijk rondkomen?"
3. "Hoe hoog is uw totaal beschikbaar inkomen per maand?"

Enkel die huishoudens worden weerhouden die zich in een zogenaamde balanssituatie bevinden, d.w.z. huishoudens die zelf verklaren "eerder moeilijk rond te komen". Per gezinstype wordt dan een gemiddelde vastgesteld van ofwel het noodzakelijk geacht inkomen of het feitelijk totaal inkomen (het kleinste van beide gevallen komt in aanmerking); na weglating van enkele extreme waarden, wordt een nieuw gemiddelde - het socio-vitale minimum - berekend. De CSB-norm geeft weer welk aandeel van de onderzochte populatie onder dit minimum valt en aldus als 'bestaansonzeker' kan aanzien worden.

⁴ Bij de EG-norm wordt de armoedegrens berekend in procent van het gemiddeld equivalent gezinsinkomen, zoals gemeten in de steekproef. Het equivalent maken van het gezinsinkomen gebeurt aan de hand van volgende equivalentieschaal: 1,00 voor een eerste volwassene, 0.70 voor een bijkomende volwassene en 0.50 voor kinderen. De armoedelijn is gelijk aan 50% van het gemiddelde van het aldus gedefinieerde gezinsinkomen. Zie voor een extensieve bespreking van de methodologie van armoedemeting: H. Deleeck, K. van den Bosch, L. De Lathouwer, *Poverty and the Adequacy of Social Security in the EC, A Comparative Analysis*, 1992.

en in de hypothetische situatie. De tweede doelmatigheidsindicator geeft de mate waarin de ingezette (pensioen-)middelen erin slagen om de 'armoedekloof' te dichten. Deze kloof is het theoretische bedrag dat nodig is om alle (pre-transfert-)bestaansonzekere huishoudens een inkomen te verstrekken gelijk aan het socio-vitale minimum.

De *efficiëntie* van het pensioenstelsel wordt gemeten op basis van het aandeel van de middelen dat precies aangewend wordt om dat deel van de bevolking dat in bestaansonzekerheid of armoede verkeerde vooraleer er een uitkering werd verstrekt, tot aan de armoedegrens op te tillen.

2. Scenario 1: Integratie van een geïndividualiseerd basispensioen in het bestaande stelsel

In een eerste simulatie (tabel 1) wordt een geïndividualiseerd basispensioen ter hoogte van het bestaansminimum voor alleenstaanden toegekend aan alle vrouwen en mannen vanaf *resp. 60 en 65 jaar*. De *bovenminimale verzekering blijft daarbij behouden*. Wie rechten heeft opgebouwd op een pensioen hoger dan het basispensioen behoudt deze rechten volledig. De voorgestelde individualisering maakt echter wel een aanpassing van de berekeningswijze nodig voor de huishoudens die nu een gezinspensioen ontvangen. De bejaarde partner die nu geen eigen pensioenrechten heeft, krijgt een basispensioen. Voor de partner die wel eigen pensioenrechten heeft, dient het hem thans toegekende gezinspensioen geïndividualiseerd te worden. Daar we niet over de informatie beschikken om de loopbaan van de rechthebbende te reconstrueren, wordt het gezinspensioen voor een alleenstaande bij benadering verlaagd tot het niveau van een pensioen voor alleenstaanden door dit te corrigeren met een factor 60/75. Het bovenminimaal pensioen wordt dan als volgt berekend: (huidig gezinspensioen * 60/75) - basispensioen.

TABEL 1: Kostprijs- en doelmatigheidseffecten van de integratie van een geïndividualiseerd basispensioen

	huidige situatie	hypothetische situatie
- Kostprijs pensioenen	100	117.5%
- % bestaansonzekere huishoudens		
CSB-norm	35.2%	21.7%
EG-norm	6.5%	0.4%
- Reductie armoedekloof voor huishoudens met bejaarden		
CSB-norm	91.1%	95.9%
EG-norm	98.1%	99.9%
- Aandeel van pensioensmiddelen naar behoevenden vóór uitkering tot aan armoedenorm		
CSB-norm	62.9%	55.9%
EG-norm	45.1%	39.0%

Bron: MISISZ, CSB-enquête, 1988.

Deze simulatie leert dat het toevoegen van een basispensioen aan het bestaande pensioenstelsel kan leiden tot een sterke vermindering van de bestaansonzekerheid bij bejaarden - van 35% naar 21% volgens de minder strenge CSB-norm. Gemeten met de strengere EG-norm zou de armoede bij bejaarden zelfs bijna geheel verdwijnen (tot 0,4%) en de armoedekloof bijna volledig gedicht worden (voor 99.9%). Daartegenover staat dat deze wijze van integreren van een basispensioen een flinke meeruitgave zou veroorzaken (tot 117% van de kosten van het huidige stelsel). Verder zou het aandeel van de op deze manier ingezette middelen, dat bij de bestaansonzekereren terecht komt (de efficiëntie van het stelsel) afnemen (van 63 tot 56% van de middelen volgens de CSB-maatstaf, of van 45 tot 39% volgens de EG-norm).

3. Scenario 2: Invoering van een geïndividualiseerd basispensioen in het bestaande stelsel voor bejaarden van 65 jaar en ouder

In een tweede simulatie wordt het leeftijdscriterium voor het recht op het basispensioen voor mannen en vrouwen gelijkgeschakeld op 65 jaar en ouder.

TABEL 2: Kostprijs- en doelmatigheidseffecten van een geïndividualiseerd basispensioen voor 65-plussers.

	huidige situatie	hypothetische situatie
- Kostprijs pensioenen	100	111.7%
- % bestaansonzekere huishoudens		
CSB-norm	35.2 %	24.4%
EG-norm	6.5 %	1.3%
- Reductie armoedekloof voor huishoudens met bejaarden		
CSB-norm	91.1%	95.0%
EG-norm	98.1%	99.6%
- Aandeel van pensioensmiddelen naar behoevenden vóór uitkering tot aan armoedenorm		
CSB-norm	62.9%	58.4%
EG-norm	45.1%	41.0%

Bron: MISISZ, CSB-enquête, 1988

Ten opzichte van het voorgaande scenario stijgt de efficiëntie van het stelsel: de kostprijs daalt van 117.5% in het eerste scenario tot 111.5% in dit scenario, terwijl een groter aandeel van de middelen (58.4% volgens de CSB-norm en 41.0% volgens de EG-norm) de behoeftigen zou bereiken. Vergeleken met het huidige stelsel zou de doeltreffendheid veel gunstiger zijn. Het opnemen van een basispensioen zou de bestaansonzekerheid verminderen tot 24.4% (CSB-norm) of tot 1.3% (EG-norm) en daarmee de armoedekloof dichtten tot 5% (CSB-norm) of 0.4% (EG-norm) van het theoretisch vereiste bedrag. De kostprijs voor een verhoging van de solidariteit door een eenvoudige integratie van het basispensioen blijft echter hoog (een stijging van 11% van de huidige pensioenuitgaven).

4. Scenario 3: Opname van een basispensioen bij een beperking van de bovenminimale verzekering

In een derde scenario werd een groot deel van de meerkost van het basispensioen gecompenseerd door de bovenminimale verzekering te beperken tot een lager uitkeringsplafond. De introductie van het basispensioen gaat in dit scenario gepaard met een *verlaging van het maximumpensioen* tot 35.000 BEF, en dit voor alle pensioenstelsels. Volgens onze gegevens zou dit de *aftopping* betekenen van de 16,6% hoogste pensioenen. Hierbij weze er aan herinnerd dat voor de categorie gezinshoofden de reductie van de maximumgezinsuitkering gepaard zou gaan met het verkrijgen van een *basispensioen voor de echtgeno(o)t (e)* (65+), die in het bestaande systeem geen eigen pensioenrechten heeft.

Een dergelijke verlaging van de bovengrens van de uitkeringen zou geleidelijk aan kunnen gebeuren, bijvoorbeeld door (zoals in het voorbije decennium gebeurde) een gedeeltelijke loskoppeling van de bovenminimale pensioenen en de loonevolutie; d.w.z. door de groei ervan af te remmen ten opzichte van die van de lonen. Door - overeenkomstig de hypothesen die het Planbureau heeft ingebouwd in haar lange termijn-verkenning van de sociale zekerheid - de jaarlijkse aanpassingscoëfficiënt van de (maximum)pensioenen lager te leggen dan de groeivoet van de lonen zou de nominale bovengrens bij de werknemerspensioenen binnen 10 jaar het equivalent van 35.000 BEF bereiken⁵.

In het hierna geteste scenario wordt de *universalisering van de basisbescherming* gekoppeld aan de *verzwakking* van de bovenminimale bescherming (door behoud van de bovenminimale bescherming enkel voor lage inkomenstrekkers). De complementariteit tussen het solidariteits- en het verzekeringsbeginsel wordt dus niet vertaald in een strikte scheiding tussen een wettelijk stelsel uitsluitend gericht op minimumbescherming en private of semi-private⁶ stelsels aan wie de totaliteit van de bovenminimale bescherming zou toevertrouwd worden. Zulks kan verantwoord worden vanuit enerzijds de vaststelling dat de *herverdelingswerking* van bovenminimale verzekeringen minder sterk is in particuliere verzekeringen dan in wettelijke stelsels. Een verplicht bovenminimaal stelsel geeft immers, wegens zijn toepassing op de hele (werkende) bevolking, de mogelijkheid om meerdere *mechanismen van herverdeling* in te schakelen, terwijl de solidariteit in een vrijwillige verzekering beperkt blijft tot een zekere mate van horizontale herverdeling, afhankelijk van de graad van selectiviteit die de verzekeraar aan de dag legt ten aanzien van zijn cliënteel. De verticale herverdeling in het wettelijke pensioenstelsel biedt daardoor ook de mogelijkheid om "gaten" in de verzekeringsloopbaan, ten gevolge van bijvoorbeeld periodes van ziekte of werkloosheid, op te vangen, en zo een zekere continuïteit in het inkomensverloop te

⁵ Om tot deze vaststelling te komen gingen we uit van de **hypothesen van het Planbureau** (zie: *een lange termijn verkenning van de sociale zekerheid (1987-2040)*). De modellen van het planbureau vertrekken van een jaarlijkse groei van de lonen van 2.25% per jaar, terwijl de jaarlijkse groei van de uitkeringen beperkt wordt tot slechts 1%. In 1988 bedroeg het gemiddelde arbeidsinkomen 37.100 BEF, aan een groeiritme van 2.25% per jaar zou dit in 1992 tot 40.553 BEF gestegen zijn. In dat jaar waren de pensioenmaxima voor werknemers 41.345 (alleenstaande) en 51.681 (gezinshoofd) BEF. Om vast te stellen in welke tijdspanne de voorgestelde beperking van de maximumuitkering haalbaar is, vertrekken we van de verhouding tussen het hypothetische maximumpensioen en het huidige gemiddelde loon. Indien we de huidige maxima laten stijgen met 1% per jaar wordt deze ratio voor een alleenstaande reeds bereikt rond 2002.

⁶ b.v. naar Sociura-model, waarin een systeem van **collectieve arbeidsverzekeringen** wordt voorgesteld, waarover de sociale partners in een zacht gereguleerd **paritair beheer zouden beslissen en waarvan de bijdragen fiscaal aftrekbaar** zouden zijn indien aan enkele - **solidaristische** - randvoorwaarden is voldaan.

garanderen. Anderzijds geldt ook de overweging dat de *reductie* van het wettelijke stelsel tot een louter *herverdelingsstelsel* (tot op minimumniveau) de legitimiteit en de kwaliteit van deze minimale bescherming zelf bedreigt. Het leveren van een gewaardeerde *tegenprestatie* voor de fiscale of para-fiscale bijdragen in de vorm van een statusbeschermend pensioen kan het systeem meer legitimiteit en derhalve een grotere sociaal-politieke *weerbaarheid* verlenen.

TABEL 3: Kostprijs- en doelmatigheidseffecten van een geïndividualiseerd basispensioen voor 6:5-plussers bij een reductie van het maximumpensioen tot 35.000 BEF.

	huidige situatie	hypothetische situatie
- Kostprijs pensioenen	100	105.6%
- % bestaansonzekere huishoudens		
CSB-norm	35.2 %	24.9%
EG-norm	6.5%	1.4%
- Reductie armoedekloof voor huishoudens met bejaarden		
CSB-norm	91.1%	94.8%
EG-norm	98.1%	99.6%
- Aandeel van pensioensmiddelen naar behoevenden vóór uitkering tot aan armoedenorm		
CSB-norm	62.9%	61.6%
EG-norm	45.1%	43.3%

Bron: MISISZ, CSB-enquête, 1988.

De verlaging van de maximumpensioenen tot 35.000 BEF zou de kostprijs van het alternatieve stelsel doen dalen tot 105.6% van de feitelijke kostprijs van het pensioenstelsel terwijl ook de efficiëntie licht zou stijgen. Ten opzichte van het huidige stelsel blijft de (diepe) bestaansonzekerheid bij bejaarden ook in dit scenario zeer laag.

5. Scenario 4: Modalisering van het basispensioen

Oorzaak van de hogere kostprijs en de lagere efficiëntie van de gesimuleerde scenario's met een universele minimumbescherming is het feit dat in de voorgaande scenario's een ongedifferentieerde uitkering werd toegekend aan alle individuele bejaarden. Nochtans is het niet op louter individueel niveau dat de bestaanszekerheid bepaald wordt, maar wel op het niveau van het *huishouden*. Dit rechtvaardigt scenario 4, waarin het bedrag van het basispensioen gemodaliseerd wordt volgens de gezinssituatie.

Het gebruikte modaliseringsschema vertrekt van het bestaansminimum voor een alleenstaande en hanteert volgende coëfficiënten:

- samenwonende, enkel inkomen: 100 = 22.387 BEF
- samenwonende, dubbel inkomen: 50 = 11.194 BEF
- alleenstaande: 70 = 15.671 BEF
- alleenstaande ouder: 90 = 20.148 BEF

TABEL 4: Kostprijs- en doelmatigheidseffecten van een *gemodaliseerd* basispensioen voor 65-plussers bij een reductie van het maximumpensioen tot 35.000 BEF.

	huidige situatie	hypothetische situatie
- Kostprijs pensioenen	100	101.1%
- % bestaansonzekere huishoudens		
CSB-norm	35.2%	27.2 %
EG-norm	6.5%	2.2%
- Reductie armoedekloof voor huishoudens met bejaarden		
CSB-norm	91.1%	94.2%
EG-norm	98.1%	99.5%
- Aandeel van pensioensmiddelen naar behoevenden vóór uitkering tot aan armoedenorm		
CSB-norm	62.9%	63.9%
EG-norm	45.1%	45.2%

Bron: MISISZ, CSB-enquête, 1988

De simulatieresultaten van dit scenario tonen dat ook bij een modalisering volgens de gezinssituatie de effectiviteit van een basispensioen uitstekend blijft, zij het iets minder goed dan in de varianten met een ongedifferentieerd basispensioen. Dankzij deze modalisering zou echter een efficiëntere inzet van de bestaande budgettaire enveloppe kunnen verwezenlijkt worden. De kosten zouden 101.1% bedragen van de huidige kostprijs.

Bovenstaande tabel toont hoe het gemodaliseerd basispensioen voor 65-plussers en het verlagen van de maximumpensioenen tot 35.000 BEF de doelmatigheid van het pensioenstelsel beduidend kunnen verbeteren. Het percentage bestaansonzekere huishoudens onder bejaarden daalt met bijna 23%; het percentage diep bestaansonzekeren vermindert met twee derden. De armoedekloof is iets meer gedicht, terwijl de efficiëntie van de ingezette middelen volgens de EG-norm op hetzelfde niveau blijft, volgens de CSB-norm met 1%-punt toeneemt.

In de laatste twee tabellen wordt aan de hand van *decielenverdelingen* de invloed van het laatste scenario op de inkomensverdeling en op de ongelijkheid binnen de bejaardengroep nagegaan.

Tabel 5 geeft de invloed van de toekenning van een gemodaliseerd basispensioen, bij een vermindering van de bovenminimale bescherming, op het gemiddelde pensioen per deciel. Hieruit valt af te leiden dat in vergelijking met de huidige verdeling het gemiddelde pensioen per huishouden toeneemt van 27.261 naar 28.173 BEF. Deze stijging doet zich voor in de eerste vijf inkomensdecielen; de grootste toename wordt in het tweede deciel gerealiseerd (+11,5%). In de decielen 7 tot en met 10 daalt het gemiddelde pensioen met 6 tot 12.6%.

TABEL 5: Opname van een gemodaliseerd basispensioen voor 65-plussers bij een reductie van het maximumpensioen tot 35.000 BEF: gemiddeld pensioen en wijziging in pensioenbedrag naar deciel.

Deciel	Gemiddeld pensioen (huishoudens met bejaarden)		hypothetische situatie	
	huidige situatie	hypothetische situatie	∂ abs.	∂ %
1	17.840	19.802	+ 1.962	+ 11,0
2	24.509	27.336	+ 2.827	+ 11,5
3	26.988	29.657	+ 2.669	+ 9,9
4	32.632	34.203	+ 1.571	+ 4,8
5	30.917	32.099	+ 1.182	+ 3,8
6	31.494	33.960	- 534	-1,7
7	33.748	31.531	- 2.217	- 6,6
8	37.200	32.528	- 4.672	- 12,6
9	39.891	34.969	- 4.922	- 12,3
10	30.741	28.818	- 1.923	- 6,3
Tot.	27.261	28.173	+ 912	+ 3,3

Bron: MISISZ, CSB-enquête, 1988

Tabel 6 geeft aan in welke mate de bejaardenhuishoudens in de verschillende decielen inkomensverlies of -winst zouden boeken. Hier moet men evenwel rekening houden met het feit dat bejaardenhuishoudens die in het huidige stelsel geen pensioen ontvangen noodzakelijkerwijze niet in deze berekeningen zijn opgenomen. Het aandeel huishoudens dat er financieel op vooruit gaat, is dus groter dan blijkt uit deze tabel, omdat voor deze huishoudens de winst niet procentueel kan worden uitgedrukt.

TABEL 6: Invoering van een gemodaliseerd basispensioen voor 65-plussers bij een reductie van het maximumpensioen tot 35.000 BEF: omvang van de wijziging van het pensioen naar deciel.

Deciel	Δ % in hypothetische situatie			
	> - 10%	- 10% tot 0	0 t/m + 10%	> + 10%
1 (N=261)	-	-	77.6%	22.4%
2 (N=217)	-	-	61.1%	38.9%
3 (N=148)	-	13.6%	56.1%	30.3%
4 (N=121)	13.8%	6.2%	65.1%	14.9 %
5 (N=74)	13.0%	13.3%	65.5%	8.2%
6 (N=57)	25.6%	14.5%	40.4%	19.5%
7 (N=41)	34.0%	8.5%	47.8%	9.8%

8 (N=47)	56.0%	6.4%	32.2%	5.4%
9 (N=57)	34.6%	12.4%	42.6%	10.3%
10 (N=44)	27.2%	10.0%	45.6%	17.1%
Totaal (N=1067)	10.6%	6.0%	60.7%	22.7%

Bron: MISISZ, CSB-enquête, 1988.

Samenvatting en besluit

1. In deze bijdrage werden de kostprijs- en doelmatigheidseffecten gepresenteerd van een viertal scenario's waarin een *basispensioen* geïntegreerd wordt in het Belgische pensioenstelsel.
2. Hieruit kan in algemene zin afgeleid worden dat een geïndividualiseerd basispensioen op het niveau van het bestaansminimum, bij behoud van de *verworven pensioenrechten*, een meeruitgave van ten minste 17% van de huidige pensioensuitgaven betekent.
3. De *doelmatigheidsresultaten* (de reductie van de pre-transferts bestaansonzekerheid) leren evenwel dat een basispensioen ter hoogte van het bestaansminimum de bestaansonzekerheid onder bejaarden aanzienlijk zou kunnen verminderen (gemeten met de strenge EG-armoedenorm van 6,5% tot 0,4%).
4. Om binnen de huidige *budgettaire* enveloppe te blijven zou het - vanuit doelmatigheids-overwegingen verdedigbare - basispensioenscenario aan volgende voorwaarden moeten voldoen:
 - (a) beperking van de bovenminimale bescherming (tot 35.000 BEF);
 - (b) toekenning van het basispensioen vanaf 65 jaar;
 - (c) modalisering van het basispensioen volgens de gezinssituatie.
5. Onder deze voorwaarden - d.w.z. universalisering van de basisbescherming door een verzwakking van het verzekeringskarakter - zou, bij een meeruitgave van 1%, de *doeltreffendheid* van het systeem aanzienlijk kunnen verbeterd worden: het percentage bejaardenhuishoudens met een inkomen lager dan de (strenge) EG-armoedenorm zou dalen van de actuele 6,5% tot 2,2%.
6. Er weze echter aan herinnerd dat in deze bijdrage slechts enkele elementen werden aangereikt om het basispensioenscenario te beoordelen. Deze elementen hebben uitsluitend betrekking op de uitkeringszijde en laten de vergaande consequenties van het scenario inzake *financiering* buiten beschouwing. Evenmin wordt rekening gehouden met de gevolgen van de te verwachten *gedragseffecten* door de verzwakking van het verzekeringskarakter van het pensioenstelsel.

BIBLIOGRAFIE:

Cantillon, B., Peeters, J., De Ridder, E., *Atlas van de sociale zekerheid. Kostprijs-financiering-doelmatigheid*, Acco, Leuven, 1987.

Cantillon, B., Mutations socio-démographiques et sécurité sociale, in: *Revue Belge de Sécurité Sociale*, juin-juillet, 1991, p. 407-442.

Cantillon, B., *Nieuwe behoeften naar zekerheid. Vrouw, gezin en inkomensverdeling*, Acco, Leuven, 1990.

Cantillon, B., De verzadigde sociale zekerheid, Berichten/UFSIA, Centrum voor Sociaal Beleid, Antwerpen, november 1992, 31 p.

Deleeck, H., Cantillon, B., Meulemans, B., Van den Bosch, K., Sociale indicatoren van de Sociale Zekerheid 1985-1988, in: *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, nr. 10-11-12, 1991, p. 711-761.

Deleeck, H., Van den Bosch, K., De Lathouwer, L., *Poverty and the Adequacy of Social Security in the E.C. A comparative analysis*, Aldershot, Avebury, 1992, 201 p.

Delhousse, B., Perelman, S., Pestieau, P., *L'incidence redistributive de la privatisation des retraites*, Liège, november 1992, 11 p.

Dillemans, R., *Blauwdruk voor een haalbare aanpassing van de sociale zekerheid*. SOCIURA, KUL, Leuven, mei 1991.

Döring, D., Hauser, R., Rolf, G. en Tibitanzi, F., *Old age security of women in the twelve E.C. countries. To what extent are Beveridge's two main principles of universality and guaranteed income fulfilled?* International Conference "Social security 50 years after Beveridge", University of York, 27-29 September 1992.

Guillemard, A.M., *L'équité entre générations dans des sociétés démographiquement vieillissantes: un problème d'évaluation des politiques publiques*. Séminaire International d'Evaluation des Politiques Sociales: Expériences et Perspectives, Pavia, 18-21 Mars 1993.

Helberger, C., Rolf, G., (Hg.) *Die Gleichstellung von Mann und Frau in der Alterssicherung*, Frankfurt, New York, 1982.

Kohl, J.K., *The Public/Private Mix in the Income Package of the Elderly. A comparative study*. International Conference "Social security 50 years after Beveridge", University of York, 27-29 September 1992.

Meulemans, B., Cantillon, B., De geruisloze kering: de nivellering van intergenerationele welvaartsverschillen, te verschijnen in het *Economisch en Sociaal Tijdschrift*, 1993.

Planbureau, *Een lange termijn verkenning van de sociale zekerheid (1987-2040), Hoe dient de toekomst zich aan en hoe kan het beleid er zich op voorbereiden?* Brussel, 1990.

Rolf, G., Wagner, G., Das voll eigenständige System der Altersvorsorge - Genese und Stand der Diskussion, in: Hauser, R., e.a., (Hg.), *Mikro-analytische Grundlagen der Gesellschaftspolitik* - Ausgewählte Probleme und Lösungsansätze, 1992.